

Національний університет “Львівська політехніка”,
Д.ю.н., професор кафедри теорії та філософії права,
конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
iryna.m.zharovska@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-3821-8120

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ЦИФРОВИХ ЗАСОБІВ У ПОЛІТИКО-ПРАВОВОМУ ПРОЦЕСІ

<http://doi.org/10.23939/law2025.48.132>

© Жаровська, 2025

У статті проведено комплексного аналізу проблем правового регулювання використання електронно-цифрових засобів у політико-правовому процесі через аналіз їх в різних сферах суспільного життя.

Позиціоновано, що глобалізація та цифровізація суспільно-комунікаційного простору впливає на всі сфери життя людини, держави і громади, але найсуттєві трансформації у політико-правовому процесі репрезентуються у трьох основних блоках – електронний уряд (цифрове суспільство проявляється через застосування електронних адміністративних послуг для громадян та бізнесу, оновлену можливість державного управління), електронні вибори (трансформація виборчого процесу, та загалом новітні можливості реалізації політичних прав громадян, у тому числі права на участь в управлінні державними справами, що здійснюється віртуально через мережу Інтернет) та електронне судочинство.

Визначено проблеми з якими стикається регулювання електронно-цифрових засобів у політико-правовому процесі: встановлення синергії між технічними нормативами та системою захисту прав людини; пошук оптимального балансу між захистом особистих даних та забезпеченням публічного інтересу в доступі до інформації; забезпечення на державному рівні принципу юридичної визначеності в контексті швидко змінюваної технологічної сфери; вирішення проблеми протидії кіберзагроз та інформаційної безпеки.

Узагальнено, що історична парадигма глобалізації політико-правових усталених процесів руйнується. Цифровізація та глобалізація економіки стимулюють процеси міжнародної регуляторної співпраці та гармонізації законодавства, використання нових підходів у розробці та прийнятті нормативно-правових актів.

Фрагментація транснаціональних потоки даних і відповідні структури управління виникають у всьому світі в результаті фундаментальних відмінностей в механізмах управління. Тому вбачається, що повноцінного міжнародного типового законодавства на сучасному етапі не буде створено, оскільки відсутня глобальна політична воля, тому актуалізується національний підхід до унормування проблем та технологічних явищ електронно-цифрового суспільства.

Ключові слова: електронне судочинство, електронні вибори, виборчий процес, органи державної влади, цифрове суспільство, засоби правового регулювання, електронний уряд, дискримінація, кіберзагрози.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій вимагає ретельного юридичного вивчення всіх аспектів виникаючих відносин. Нові технології неминуче змінюють суспільство: постіндустріальне суспільство побудоване на використанні інформаційних технологій. Як вирішення проблеми можливе як використання існуючих засобів, так і створення нових. Слід зазначити, що позитивне право не встигає своєчасно відображати зміни в цифрових технологіях. У сучасному політико-правовому процесі електронно-цифрові засоби займають центральне місце, але існує значна необхідність у юридичному регулюванні їх використання.

За останні десятиліття виробництво цифрових даних надзвичайно прискорилося. Все більше і більше процесів стають даними, які є основою для все більшої кількості застосувань. Ще кілька років тому зростання потоків даних і ширшу цифрову трансформацію часто описували як прискорювачі глобальної інтеграції та формування посттериторіального світу. Були передбачення, що потоки та мережі замінять традиційний територіальний устрій держав [1]. І хоча така філософська ідея, що полягала у зміні реального суверенітету на цифровий не є реальністю, як це показує практика, проте зміни відбуваються в усьому державному та політичному житті суспільства.

Науковий аналіз повинен вказувати на наявні прогалини правового регулювання, досліджувати напрямки розвитку права та соціальної реальності постмодерністського суспільства, а головне аналізувати змінні аспекти під призмою захисту прав та свобод людини в системі чинного законодавства. Репрезентована стаття є однією із спроб долучитися до сучасної наукової дискусії.

Стан дослідження. Цифрове суспільство, змінні правові явища та удосконалення інформаційних технологій відповідно до новітніх вимог передбачає затребуваність юридичного аспекту цього питання. Загалом фахівці різних галузей права та спрямування досліджували визначені проблеми, зокрема ключовими є праці Н. Бортник, В. Ковальчука, І. Личенко, М. Щирби, О. Парути, Н. Ортинської, Т. Михайліної та інших. Однак проблема має синергетичні трансформації, відсутній комплексний аналіз визначених проблематику.

Метою цієї статті є проведення комплексного аналізу проблем правового регулювання електронно-цифрових засобів у політико-правовому процесі через аналіз їх в різних сферах суспільного життя.

Виклад основних положень. Варто погодитися з китайськими експертами, які доводять, що більшість потенційних змін або трансформацій пов'язані з розширенням не тільки технічних, але й інституційних, політичних та правових змін [2].

На нашу думку, суттєві трансформації у політико-правовому процесі репрезентуються у трьох основних блоках, хоча зміни зачіпають набагато ширші сфери життя суспільства. Визначимо їх.

До першого блоку віднесемо те, що цифрове суспільство проявляється через застосування електронних адміністративних послуг для громадян та бізнесу, оновлену можливість державного управління. Цифровізація та глобалізація економіки стимулюють процеси міжнародної регуляторної співпраці та гармонізації законодавства, використання нових підходів у розробці та прийнятті нормативно-правових актів.

Інтернет і цифрові технології дозволили урядам трансформувати надання державних послуг і надавати громадянам послуги електронного уряду (електронний уряд). Інтернет став важливим каналом взаємодії між громадянами та владою та надання державних послуг. Більшість урядів у всьому світі пропонують послуги електронного уряду, доповнюючи, а іноді й замінюючи традиційні офлайн-послуги. Наприклад, усі 193 країни-члени Організації Об'єднаних Націй запустили національні портали для розповсюдження урядової інформації, причому 47 відсотків цих країн надають онлайн-послуги з транзакцій, такі як подання податкових декларацій та оплата комунальних послуг [3].

По-друге, слід вести мову про трансформацію виборчого процесу, та загалом новітні можливості реалізації політичних прав громадян, у тому числі права на участь в управлінні державними справами, що здійснюється віртуально через мережу Інтернет. Іноземні науковці доводять, що

електронне голосування, засноване на криптографічних протоколах і технології блокчейн, є передовим методом забезпечення безпеки, прозорості та надійності виборчих процесів [4]. Але забезпечити їх відповідність загально визнаним правовим стандартам доволі складно. Експерти вказують, що побудова мережевої архітектури, яка забезпечує прозоре проведення самих виборів, є одним із найскладніших аспектів створення демократичної процедури [5].

Впровадження електронного голосування не можна відокремити від таких проблем, як короткий час підготовки, бюджетні проблеми, готовність об'єктів та інфраструктури, як-от нерівномірна доступність Інтернету, і, нарешті, готовність ресурсів. Також одною з найактуальніших проблем є питання подолання дискримінації осіб за рівнем технологічного оснащення та технологічних знань. Дискримінація за сталими дискримінаційними ознаками здебільшого врегульована нормами права, а ось питання цифрового розриву не знайшло повноцінного правового регулювання проблематики.

По-третє, оновлення відбувається у багатьох сферах публічної влади, проте особливо актуальним для захисту прав та свобод громадян є можливість використання процедурою електронного судочинства.

Системи правосуддя в усьому світі зазнають дедалі більшого тиску, оскільки юридична складність зростає, і все більше людей справедливо вимагають доступу до правосуддя. Цифрова трансформація є ключем до того, щоб суди не відставали. Цифрове правосуддя – це величезний шанс покращити життя мільйонів людей, але лише за умови швидкого розуміння та впровадження цієї технології. Фахівці констатують, що у всьому світі цифровізація систем правосуддя тільки починається і загалом відстає від цифрової трансформації решти суспільства. Поточний стан цифрового правосуддя можна зрозуміти за допомогою адаптованої версії трирівневої структури, раніше розробленої для приватних юридичних технологій: вона розрізняє механізм, підтримку процесу та суттєві юридичні рішення. Порівняно з іншими частинами правової системи, суди та державні установи відстають у прийнятті технології на кілька років [6]. Однак цей процес з часом набуває особливо швидкого поширення і зараз ситуація дещо вирівнюється.

Вказані політико-правові змінні чинники мають біфуркаційну природу, тому стикаються з рядом юридичних проблем. В межах цього наукового дослідження доречно їх виокремити.

Першою проблемою, яку ми вбачаємо у новітній соціальній реальності це встановлення синергії між технічними нормативами та системою захисту прав людини. Мобільність технічних ресурсів, що застосовуються в юридичному та політичному процесі визначається загальною простотою використання, вказане спричиняє активне використання та широту охопленості визначеними технологічно-інформаційними засобами. Поряд з цим правове регулювання не повною мірою регулює нові технології, окрім того унормування в усталеній юридичній законодавчій практиці вимагає довготривалого процесу. В умовах України цей процес оновлення стикається ще й з додатковими загрозами – військовими. Основною метою сучасного правового регулювання є усунення потенціалу маніпулювання, зловживання правом чи технологічними можливостями в неправомірний спосіб з порушенням загальних правил законності та соціального добробуту.

Другою проблемою у правовому регулюванні цифрових явищ глобалізованого суспільства є пошук оптимального балансу між захистом особистих даних та забезпеченням публічного інтересу в доступі до інформації. Онтологічною є одвічна суперечка перманентності приватного та публічного, однак питання приватності інформації зачіпає основне право людини на приватне та сімейне життя та його недоторканості, поряд з цим потребує додаткового правового захисту в контексті широкої цифрової транспарентності.

Третьою вагомою проблемою, яка має бути вирішена стосується забезпечення на державному рівні принципу юридичної визначеності в контексті швидко змінюваної технологічної сфери. Гуманізація та демократизація правової реальності вимагає на визначенні чітких і об'єктивних критеріїв, за якими електронні засоби можуть бути суджені і призначені відповідальність. Наприклад, питання визначення алгоритмічної відповідальності та юридичної природи штучного інтелекту потребує глибокого розуміння юридичних принципів справедливості та еквівалентності перед законом.

І останнє, проте не менш вагоме – вирішення проблеми кіберзагроз. У всьому світі кіберзагрози зросли як за частотою, так і за витонченістю. З цієї причини як компанії, так і юридичні фірми повинні реагувати, отримуючи якомога більше інформації про загрози та про те, як вони можуть адаптувати свою тактику реагування та виявлення для створення ефективного та безпечного середовища [7].

Ось як пояснюється потребу аналізу інформаційної безпеки провідними науковцями. Інформаційні технології та інтернет-сервіси повинні дбати про кібербезпеку. Користувачі Інтернету повинні знати про численні види загроз, які існують в онлайн-середовищі. Покращення кібербезпеки та захист конфіденційної інформації мають вирішальне значення для безпеки та економічного добробуту країни. У сфері інформатики кібербезпека має вирішальне значення. Це стосується набору процедур і підходів до технологічної безпеки для захисту ресурсів даних (комп'ютерних систем, машин, записів і численних програм). Безпека даних та інформації стала однією з найважливіших проблем сучасності. Деякі керівництва та корпорації вживають різноманітних заходів для запобігання та контролю над цими кіберзлочинами. Незважаючи на кілька запобіжних заходів і стратегій, кібербезпека продовжує бути серйозною проблемою для багатьох людей. У сучасну епоху кіберсуспільство перетворилося на загальну й неминучу основу обміну інформацією та різних видів діяльності, таких як комерційна діяльність, покупки, банківські транзакції, реклама та об'єкти. Це швидке зростання використання кіберпростору призвело до величезного зростання поведінки кіберзлочинців. Основною причиною такого розвитку подій є широке використання веб-додатків практично в усіх аспектах життя [8].

Висновок. Глобалізація та цифровізація суспільно-комунікаційного простору впливає на всі сфери життя людини, держави і громади, але найсуттєві трансформації у політико-правовому процесі репрезентуються у трьох основних блоках – електронний уряд, електронні вибори та електронне судочинство.

Історична парадигма глобалізації політико-правових усталених процесів руйнується. Фрагментація транснаціональних потоки даних і відповідні структури управління виникають у всьому світі в результаті фундаментальних відмінностей в механізмах управління. Тому вбачаємо, що повноцінного міжнародного типового законодавства на сучасному етапі не передбачається, оскільки відсутня глобальна політична воля, тому актуалізується національний підхід до унормування проблем та технологічних явищ, котрі досліджені вище.

Подяки Немає.

Фінансування Автор заявляє про відсутність фінансової підтримки для проведення досліджень, авторства або публікації цієї статті.

Внесок автора Автор підтверджує свою виключну відповідальність за цю роботу. Автор схвалює цю роботу і бере на себе відповідальність за її цілісність.

Конфлікт інтересів Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Glasze G., Cattaruzza A., Douzet F., Dammann F., Bertran M. G., Bômont C., Zanin C. Contested Spatialities of Digital Sovereignty. *Geopolitics*. 2022. Vol. 28, No. 2. P. 919–958. DOI: 10.1080/14650045.2022.2050070.
2. Jiang J., Lucero K. Background and Implications of China's E-CNY. *University of Florida Journal of Law and Public Policy*. 2023. Vol. 33. P. 237.

3. United Nations. United Nations E-government Survey 2018: Gearing E-government to Support Transformation towards Sustainable and Resilient Societies. 2018.
4. Aidynov T., Goranin N., Satybaldina D., Nurusheva A. A Systematic Literature Review of Current Trends in Electronic Voting System Protection Using Modern Cryptography. *Applied Sciences*. 2024. Vol. 14. Art. 2742. DOI: 10.3390/app14072742.
5. Budiana M. The Use of E-Voting in the General Election System in Indonesia. *Legal Brief*. 2022. Vol. 11, No. 5. P. 2656–2662. DOI: 10.35335/legal.v11i5.527.
6. Hartung D., Brunnader F., Veith C., Plog P., Wolters T. The future of digital justice. Singapore Management University, 2022. P. 1–30. URL: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/4631. (Дата звернення: 11.06.2005)
7. Teichmann F. M., Boticiu S. R. Cyber threat intelligence: Existing benefits and challenges for law firms and businesses. *International Cybersecurity Law Review*. 2024. Vol. 5, No. 3. P. 1–9. DOI: 10.1365/s43439-024-00117-1.
8. Afaq S. A., Husain M. S., Bello A., Sadia H. A critical analysis of cyber threats and their global impact. *Computational Intelligent Security in Wireless Communications*. 1st ed. CRC Press, 2023. P. 1–20. DOI: 10.1201/9781003323426.

REFERENCE

1. Glasze G., Cattaruzza A., Douzet F., Dammann F., Bertran M. G., Bômont C., Zanin C. (2022) Contested Spatialities of Digital Sovereignty. *Geopolitics* Vol. 28, No. 2. P. 919–958. DOI: 10.1080/14650045.2022.2050070. [In English]
2. Jiang J., Lucero K. (2023) Background and Implications of China's E-CNY. *University of Florida Journal of Law and Public Policy*. Vol. 33. P. 237. [In English]
3. United Nations. United Nations E-government Survey 2018: Gearing E-government to Support Transformation towards Sustainable and Resilient Societies. 2018. [In English]
4. Aidynov T., Goranin N., Satybaldina D., Nurusheva A. A (2024) Systematic Literature Review of Current Trends in Electronic Voting System Protection Using Modern Cryptography. *Applied Sciences*. Vol. 14. Art. 2742. DOI: 10.3390/app14072742. [In English]
5. Budiana M. The Use of E-Voting in the General Election System in Indonesia (2022). *Legal Brief*. Vol. 11, No. 5. P. 2656–2662. DOI: 10.35335/legal.v11i5.527. [In English]
6. Hartung D., Brunnader F., Veith C., Plog P., Wolters T. (2022) The future of digital justice. Singapore Management University, P. 1–30. Retrieved from: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/4631. (Accessed: 11.06.2005) [In English]
7. Teichmann F. M., Boticiu S. R. (2024) Cyber threat intelligence: Existing benefits and challenges for law firms and businesses. *International Cybersecurity Law Review*. Vol. 5, No. 3. P. 1–9. DOI: 10.1365/s43439-024-00117-1. [In English]
8. Afaq S. A., Husain M. S., Bello A., Sadia H. (2023) A critical analysis of cyber threats and their global impact. *Computational Intelligent Security in Wireless Communications*. 1st ed. CRC Press, P. 1–20. DOI: 10.1201/9781003323426. [In English]

Отримано: 14.07.2025

Прорецензовано: 09.09.2025

Схвалено до друку: 29.09.2025

Опубліковано (онлайн): 12.12.2025

Надруковано: 26.12.2025

Iryna ZHAROVSKA

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
Doctor of Law, Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law,
Constitutional and International Law
iryna.m.zharovska@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-3821-8120

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC AND DIGITAL MEANS IN THE POLITICAL AND LEGAL PROCES

The article provides a comprehensive analysis of the problems of legal regulation of the use of electronic and digital means in the political and legal process through their analysis in various spheres of public life.

It is positioned that globalization and digitalization of the social and communication space affect all spheres of human life, the state and the community, but the most significant transformations in the political and legal process are represented in three main blocks - electronic government (digital society is manifested through the use of electronic administrative services for citizens and business, the updated possibility of public administration), electronic elections (transformation of the electoral process, and in general the latest possibilities for the implementation of political rights of citizens, including the right to participate in the management of state affairs, which is carried out virtually via the Internet) and electronic justice.

The problems faced by the regulation of electronic and digital means in the political and legal process are identified: establishing synergy between technical regulations and the system of human rights protection; finding the optimal balance between the protection of personal data and ensuring public interest in access to information; ensuring the principle of legal certainty in the context of a rapidly changing technological sphere at the state level; solving the problem of countering cyber threats and information security.

It is summarized that the historical paradigm of globalization of political and legal established processes is collapsing. Digitalization and globalization of the economy stimulate the processes of international regulatory cooperation and harmonization of legislation, the use of new approaches in the development and adoption of regulatory legal acts.

Fragmentation of transnational data flows and corresponding management structures arise all over the world as a result of fundamental differences in management mechanisms. Therefore, it is seen that full-fledged international standard legislation will not be created at the present stage, since there is no global political will, therefore, a national approach to standardizing problems and technological phenomena of the electronic-digital society is being updated.

Keywords: e-justice, e-elections, electoral process, state authorities, digital society, legal regulation tools, e-government, discrimination, cyber threats.